

IRODALOM.

Dr. Marzell Mihály: A lélek megismerésének művészete. (A bontakozó élet. II.) Budapest, 1932. Az Élet kiadása. — 300 l.

Evtizedek gazdag tapasztalatával rendelkező lelki vezető és hatalmas olvasottsággal felkészült elméleti pedagógus tárja itt elének gyakorlati és elméleti tudásának bőségét a lélek megismeréséről. Beható kritikával vizsgálja a legkülönbözőbb módszereket. Tárgyalja a *jelszószéri* megismerést, mely minden indokolás nélkül, tetszetős ötletként tesz egyes megállapításokat. Ilyen pl. a naturalisták jelszava: minden gyermek jó. Hasonlóképen kevés értéke van a *látzatra* való megismerésnek, mely néhány külső vonásból általánosítva tesz különbséget jó és rossz gyermek között. Jó általában az, akivel kevesebb dolog van, rossz pedig, aki több dolgot ad. Ezután szerzünk a *tapasztalati* megismeréssel foglalkozik. Sorra veszi a fiziognómia próbálkozásait, Kretschmer elméletét, a naplók tanulmányozását stb. Majd a *kísérleti* módszer különböző eljárásait, a különféle tesztek ismerteti. Végül igen ügyes összefoglaló leírást és találó kritikát ad a *pszichoanalízisről* mint lélekismerési módszerről.

Mindezek az eljárások — mint szerzünk helyesen rámutat — nem adják a lélek teljes, igazi ismeretét, főleg a lélek fejlődési menetére, jövőjére nézve nem nyújtanak eléggé szilárd támpontokat. A lelket nem lehet egy-két alkalommal kierőszakolt leltárfeltovással megismerni, hanem ki kell várnunk a lélek önkéntes feltárlási hangulatát, és ismételten, hosszabb időn át bensőséges kapcsolatban kell maradnunk vele. A lélek megismerésénél a másik egyénhez nem mint tárgyhoz, hanem mint személyhez kell közelednünk. Csakis a két személyiség gyakori és huzamos, közvetlen érintkezése vezethet igazi megismerésre.

Ezek után szerzünk ismerteti a fenti elvekre épített saját próbálkozásait, melyeket mindkét nembeli gyermekek és ifjak lelki világának megismerése körül végzett. Módszere nem határozott, általános szabályokhoz kötött, hanem inkább *intuitív*, esetről-esetre az egyénhez alkalmazkodó eljárás. A lélek önkéntes és természetes, befolyástól mentes megnyilatkozásait figyeli meg. A kérdező kutatást mellőzi, mert az ezekkel kierőszakolt feleletek gyakran mesterkélték, megbízhatatlanok. Ez eljárás természetesen nem záródhat le egyszeri megbeszéléssel, hanem ismétlődő, teljesen bensőséges beszámolások szükségesek, ahol a lélek öntudat alatti tényezőinek világa is megnyílik. E megbeszélések kiegészíthetők kérdőívvel, levelezőfüzetekkel, környezettanulmányokkal stb. Szerzünk sok praktikus útmutatást is nyújt és számos konkrét vizsgálatát is bemutatja, melyek során megdöbbentő esetek tárulnak elének.

El kell ismernünk, hogy a szerzünk által ajánlott lélekismerési mód kétségtelenül a legnemesebb, legbensőségesebb, legeredményesebb, de egyúttal a legnehezebb, legkényesebb is. Szerzünk nagyon helyesen már a címben is a lélek megismerésének „művészeteként“ említi, amely, mint ilyen, nem is sajátítható el mindenki által. Ehhez különleges lelki adottság és hosszú, önfeláldozó munka szükséges, amire csak kivételes egyéniségeknél számíthatunk. És ezek közül is, hányan vállalhatják ezt a lélek legbelsejébe ható, kényes munkát anélkül, hogy meg nem értő vagy rosszakaratú gyanúsítások és támadások bénító beavatkozásának ne tennék ki magukat? És hányan akadnának, akik valóban vissza-

élve e „lélekmegismeréssel“ vagy jóakarató ügyetlenségük által tényleg súlyos hibákat követnének el? A megismerendő egyének részéről pedig azoknál mutatkozik nehézség, akik egyáltalán nem hajlandók önkéntes és őszinte megnyilatkozásra. E módszer tehát csak kellően független és oly művészi pedagógiai érzékkel megáldott nevelőknek ajánlható, amilyen adottságokkal szerzőnk is nyilván nem kis mértékben rendelkezik. Könyvét azonban minden pedagógus nagy haszonnal forgathatja.

Somogyi József.

Baranyai Erzsébet: A neveléslélektani kutatás magyar feladatai a tanítás lélektana körében. Vázlat egy magyar neveléslélektani kutatóintézet munkatervéhez. Acta litterarum ac scientiarum reg. univ. hung. Francisco-Josephiinae. Sectio: Philosophia. Tom. III. Fasc. 2. Szeged, 1931. 91. — 156 l. Ára 4 P.

A szerző szerint egy olyan központi intézetre volna szükség, ahol a nevelés lélektani vonatkozásait lehetne tanulmányozni, tekintettel a magyar viszonyokra. Dolgozatában ennek a kutatóintézetnek munkatervét vázolja. Először meghatározza a németektől *pädagogische Psychologie*-nek nevezett neveléslélektan területét, anyagát, majd a neveléslélektani kutatás célját s megállapítja, hogy a neveléslélektan a nevelési tények, helyzetek lélektani alapjával foglalkozik és a szellemi növekedés törvényeit igyekszik kipuhatolni. Azután a kutatás szervezéséről, kereteiről, általános és különös kérdéseiről, hasznáról beszél és részletesen fejtegeti a kutatás anyagát a következő címek alatt: Tanítási cél. A tanítás tárgyai. (A tanítás anyaga. A tanterv. Beszéd. Írás. Művészeti tárgyak, ügyességek.) A tanítás körülményei. (A tanulók csoportosítása. A gyakorlás időtartama. Az iskolai teljesítmény elbírálásának rendszere.) Lelki adottságok. (A képzetek természete. Az érdeklődés. A fantázia. Különös hajlamok.) Lelki folyamatok. (Figyelem. Fogalomalkotás és magasabb szellemi tevékenységek.) Az iskolai munkával összefüggő egyéb körülmények. Végül ismerteti a hamburgi egyetem lélektani laboratóriumának tevékenységét.

Az angolnyelvű kivonattal ellátott füzet figyelemreméltó irodalmi tájékozottságról tanúskodik, a hazai és külföldi neveléslélektani vizsgálatoknak több érdekes eredményét mutatja be, ösztönzéseket ad és termékeny gondolatokat kelthet s azért megérdemli, hogy minél többen forgassák. Azonban olvasói között valószínűleg lesznek olyanok, akik csak akkor fogják a szerzőt illetékesnek tartani arra, hogy tervet adjon, ha majd maga is végez neveléslélektani kutatásokat. Lesznek olyanok is, akik a szerző lélektani ismereteit itt-ott kissé hiányosnak ítélik, munkájának nyelvét nem mindenütt tartják természetesen folyónak és némely helyen szeretnék világosabbnak. *Kenyeres Elemér.*

Kristóf György dr.: Báró Eötvös József utazásai Erdélyben. Cluj-Kolozsvár, 1932. 57 l.

A kolozsvári egyetem érdemes magyar irodalmi professzora, irodalomtörténetírásunk régi jeles művelője e dolgozatában Eötvös József báró életének kevésbé ismert szakaszairól közöl érdekes és figyelemreméltó új adalékokat.